

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

дисертаційної роботи Куткова Олександра Олександровича
на тему: «**Механізми державного регулювання
цивільно-військового співробітництва в умовах
зміни воєнно-політичної обстановки**», подану до захисту на засіданні
спеціалізованої вченої ради Д 64.707.03 в Національному університеті цивільного
захисту України, на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного
управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Актуальність теми дисертаційної роботи

Воєнний конфлікт і повномасштабне вторгнення на суверенну державу Україна змінили сучасні погляди на роль і місце цивільного середовища під час ведення воєнних дій та його вплив на дії військ (сил) у різних формах застосування Збройних Сил України (ЗС України) та інших складових сил оборони. В умовах, коли держава-агресор цілеспрямовано застосовує не лише збройні формування, а ще й комплекс сучасних невійськових методів протидії, питання ефективного застосування ЗС України та інших складових сил оборони набули нового значення.

Досвід застосування ЗС України та інших складових сил оборони під час ведення антитерористичної операції, операції Об'єднаних сил на Сході України, а також відбиття повномасштабного вторгнення російської федерації на територію України з 2022 року і світовий досвід ведення воєнних дій спонукали керівництво ЗС України сформувати підрозділи цивільно-військового співробітництва ЗС України та створити систему цивільно-військового співробітництва (ЦВС).

У Доктрині «Цивільно-військове співробітництво» подано систему поглядів на сутність, роль і місце ЦВС у повсякденній діяльності та під час застосування ЗС України та інших складових сил оборони у разі збройної агресії в будь-яких її формах і виявах, зокрема у формі гібридної війни або збройного конфлікту. Разом із тим, наявний досвід результатів збройного протистояння російській федерації спонукав ЗС України не лише до зміни

тактики своїх дій, але й до пошуку та втілення в життя нового для України комплексного підходу до планування і проведення операцій, який ґрунтується на досвіді й основних принципах збройних сил країн НАТО. Реалізація потреби в налагодженні та підтриманні взаємодії військового компоненту з об'єктами цивільного середовища (ОБЦС) забезпечує досягнення максимального ефекту при виконанні підрозділами ЗС України покладених на них завдань.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Дисертацію виконано в межах науково-дослідної роботи «Розробка наукових основ державного управління у сфері безпеки ринку соціально-економічних послуг України з точки зору цивільного захисту» (державний реєстраційний номер 0112U002587), що розроблялася Національного університету цивільного захисту України. Роль здобувача у виконанні цієї роботи полягає в розробці концептуальних основ організації діяльності ЦВС у різних умовах обстановки.

Крім того, наукові результати дисертації ввійшли до Звіту про оперативне завдання «Розроблення Положення про цивільно-військове співробітництво», що розроблявся Центральним науково-дослідним інститутом Збройних Сил України. Конкретно дисертантом проаналізовано нормативно-правове забезпечення діяльності ЦВС та розроблено рекомендації щодо формування стратегічних напрямів розвитку ЦВС з урахуванням умов зміни ВПО.

Ступінь обґрунтованості й достовірність основних наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Основні наукові положення, висновки і практичні рекомендації, що викладені в дисертації, є логічними і послідовними. Обґрунтованість представлених здобувачем наукових положень базується на аналізі інформаційно-нормативної бази, законодавчих актів України, вітчизняних і зарубіжних публікацій.

Теоретичну та методологічну основу дослідження становлять

фундаментальні положення теорії державного управління, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

Ознайомившись з дисертацією Куткова Олександра Олександровича, зазначимо, що робота відрізняється змістовністю, логічною побудовою викладенням матеріалу, комплексним розкриттям досліджуваної проблеми. Завдяки цьому автор досяг поставленої перед собою мети дослідження, яка полягає в обґрунтуванні науково-прикладних рекомендацій щодо формування механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки..

У дисертаційній роботі використано систему загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, фундаментальні положення науки державного управління, національні та міжнародні нормативно-правові акти і стандарти країн-членів НАТО з питань виконання завдань ЦВС.

Для отримання наукових результатів використано сукупність інструментальних засобів, а саме:

принципи аналізу суспільних явищ і процесів – для аналізу та систематизації виявлених залежностей між соціальними явищами і процесами, які виявляються під час особливого періоду, і розробки заходів щодо управління системою ЦВС та її розвитком;

метод порівняльно-правового аналізу – для окреслення нормативно-правового забезпечення діяльності ЦВС, досвіду країн-членів НАТО;

метод структурно-логічного та системно-функціонального аналізу – для визначення сутності системи управління ЦВС, його методів і механізмів функціонування;

методи теорії організації – для аналізу організації діяльності підрозділів ЦВС в умовах зміни воєнно-політичної обстановки;

процедури оцінювання цивільного середовища – для вдосконалення організаційного механізму державного регулювання ЦВС;

проектувальний метод – для розробки моделі механізму державного регулювання ЦВС в умовах загострення воєнно-політичної обстановки;

метод екстраполяції – для розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки.

В результаті проведеного дослідження вперше обґрунтовано модель механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, яка надає можливість розкрити підхід щодо використання інформації про обстановку, яка складається на ділянках відповідальності цивільно-військового співробітництва, реалізовувати об'єктивну оцінку стану та прогнозування розвитку цивільного середовища, вносити своєчасні пропозиції щодо змін у нормативно-організаційні параметри виконання завдань (нормативні документи) або вносити зміни в організаційно-штатну структуру підрозділів цивільно-військового співробітництва і тим самим у комплексі забезпечувати їх ефективну діяльність.

В ході проведеного дослідження було удосконалено: інформаційно-комунікативні заходи забезпечення механізму державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, які передбачають реалізацію комплексу дій щодо оцінки стану воєнно-політичної та воєнно-стратегічної обстановки й оцінки противника на стратегічному, оперативному і тактичному рівнях управління: визначення мети, характеру дій та стану, положення угруповання військ (сил) імовірного противника (вироблення рішення); прогнозування загроз на ділянках виконання завдань підрозділами цивільно-військового співробітництва в умовах загострення воєнно-політичної обстановки, а також методичний підхід до оцінювання впливу інформаційних чинників, які впливають на виконання завдань за призначенням підрозділів сил оборони України в умовах інформаційно-психологічного впливу противника, з обґрунтуванням показників, критеріїв оцінювання інформаційної складової цивільного

середовища в інтересах цивільно-військового співробітництва, що надає можливість створити інтегровану систему аналізу, яка є основою для ухвалення ефективних рішень у сфері цивільно-військового співробітництва і напрями використання багатовимірної підходу, який базується на моделі PMESIIASCOPE та забезпечує структурований аналіз інформаційного середовища, що дозволяє: інтегрувати дані з різних джерел для комплексної оцінки ситуації, ідентифікувати основні загрози, інформаційний шум і виклики.

Повнота висвітлення результатів дослідження в опублікованих працях та авторефераті

Основні результати дисертаційного дослідження оприлюднені на міжнародних наукових конгресах та науково-практичних конференціях в різних містах України, а також за кордоном.

Основні положення дисертації викладено автором у 17 наукових працях загальним обсягом 13,36 авт. арк., із них: 7 наукових статей – у фахових виданнях України в галузі державного управління, 1 стаття – у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу з наукового напрямку, 1 стаття – у міжнародній колективній монографії, 7 публікацій – у матеріалах наукових конференцій та 1 методичний посібник

У наукових працях в повній мірі відзеркалено всі розділи рецензованої дисертації.

Оцінка оформлення дисертації та автореферату

Дисертація й автореферат оформлені відповідно до чинних вимог. Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації.

Робота написана науковим стилем, її оформлення відповідає існуючим стандартам, у тексті роботи зроблені необхідні посилання на цитовані джерела. Автореферат дисертаційної роботи повною мірою розкриває зміст проведеного дослідження і не містить інформації, відсутньої в дисертації. Структура дисертації повністю узгоджується з її новизною, метою і завданням

дослідження, наукові положення викладені достатньо логічно і конкретно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах власних авторських досліджень.

Дисертаційна робота подана за традиційною схемою, викладена українською мовою на 196 сторінках друкованого тексту. Вона складається вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел.

В цілому дисертаційна робота та автореферат, написані літературною українською мовою, легко читаються і сприймається.

Практичне значення дисертаційної роботи.

Практичне значення полягає в тому, що теоретичні положення, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження може бути використано для підготовки й узгодження управлінських рішень із питань упровадження розроблених механізмів державного регулювання ЦВС в умовах загострення воєнно-політичної обстановки. Практичні рекомендації спрямовано на підвищення ефективності діяльності ЦВС з урахуванням зміни воєнно-політичної обстановки.

Матеріали дисертації можуть також використовуватися в навчальному процесі при підготовці магістрів публічного управління та адміністрування, у системі перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування, при підготовці методичних матеріалів, лекцій і практичних занять з публічного управління та адміністрування щодо розгляду питань організації взаємодії з підрозділами ЦВС. Результати дисертаційного дослідження використано:

- у практичній діяльності Сумської обласної військової адміністрації (довідка про впровадження від 02.10.2025 року № 01-38/12713);

- під час опрацювання нормативних документів і методичного посібника Центральним управлінням цивільно-військового співробітництва Генерального штабу Збройних Сил України (акт про реалізацію від 06.10.2025 року № 188/1/3735);

- у діяльності Київської обласної військової адміністрації (довідка про

впровадження від 13.10.2025 року № 6516/05/15.4/2025);

– у діяльності Черкаської районної військової адміністрації Черкаської області (довідка про впровадження від 11.08.2025 року № 765-1/5).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

1. Наведена здобувачем інформація щодо кращих закордонних практик державного регулювання цивільно-військового співробітництва в провідних країнах світу, потребує на систематизацію та авторське узагальнення в контексті мети дисертаційного дослідження.

2. В загальних висновках дисертації (пункт 4.), не конкретизовано досвід яких країн НАТО було досліджено автором, та що конкретно ним пропонується впровадити у нашій державі з ціллю підняття ефективності цивільно-військового співробітництва.

3. В авторефераті дисертаційного дослідження бракує статистичного матеріалу, який би відображав зроблений в дисертації науковий аналіз .

4. Автореферат дисертації повною мірою відображає основні положення її дисертаційного дослідження. Наведені в авторефераті висновки висвітлюють глибину досліджуваної проблеми, викладені в логічній послідовності, а пропозиції достатньо обґрунтовані й відповідають українським реаліям. Однак з автореферату дисертації залишається незрозумілим які практичні рекомендації щодо вдосконалення механізмів державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки визначено у дослідженні.

5. Дисертаційне дослідження позбавилось би тривіальних фактів, якби автор краще здійснив джерельний пошук. В тексті дисертаційного дослідження не достатньо приділено уваги аналізу основних наукових публікацій за темою дисертаційної роботи з використанням вітчизняних і іноземних джерел, переважно за останній період.

Висловлені зауваження не знижують наукової цінності та практичного значення дисертаційної роботи і не впливають на її загальну позитивну оцінку.

Загальний висновок

Таким чином, слід зазначити, що дисертаційна робота Куткова Олександра Олександровича на тему: «**Механізми державного регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах зміни воєнно-політичної обстановки**», відповідає вимогам МОН України, пунктів 9, 10, 12 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а саме: є завершеною кваліфікаційною науковою працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати в галузі науки державного управління, що розв'язують конкретну наукову проблему, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – Механізми державного управління.

Офіційний опонент:

Заступник начальника навчально-наукового інституту підготовки керівних кадрів з наукової роботи – начальник науково-дослідної лабораторії будівництва та оперативного застосування Національної академії Національної гвардії України доктор наук з державного управління, доцент полковник

Костянтин СПОРИШЕВ

Підпис К. Спорішева засвідчую

Т.в.о. заступника начальника Національної академії Національної гвардії України підполковник

Максим ДАНИЛЯН